

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

વિધા દેવી અને અન્ય.

વિ.

હરિયાણા રાજ્ય જાન્યુઆરી ૨૦, ૨૦૦૪

[દોરાઈ સ્વામી રાજુ અને એસ.બી. , સિન્હા જેજે.]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦-કલમ ૩૦૪-બી-દહેજ મૃત્યુ-લગ્નના ૭ વર્ષની અંદર-મૃતકને તેના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલા દહેજની માંગણી માટે ફૂરતા અને પજવણીનો ભોગ બનાવવામાં આવી-નીચલી અદાલતો દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યું -અપીલ મા , ઠરાવ્યું: દોષિત ઠેરવવાનું ઉચિત છે કારણ કે જોગવાઈની તમામ આવશ્યકતાઓ સાબિત થઈ છે-'થોડા સમય પહેલા' અભિવ્યક્તિ એ એક સાપેક્ષ શબ્દ છે જેના માટે કોઈ પણ સમય મર્યાદા નક્કી કરીને સર્વ વ્યાપક ઉપયોગના કોઈ કઠોર અને ઝડપી નિયમો બનાવી શકાય નહીં-પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨-કલમ ૧૧૩-બી.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો: '

દહેજ' - દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ અને ફોજદારી કાયદા (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૮૩ ના સંદર્ભમાં તેની વ્યાખ્યા અને અર્થ.

અપીલકર્તાઓ પર અન્ય આરોપીઓ સાથે કલમ ૪૯૮-એ, ૩૦૪-બી અને ૩૦૨ સહવાંચતા કલમ ૩૪ આઈપીસી હેઠળ પીડિતાને દહેજની માંગણી ન સંતોષવા બદલ ત્રાસ આપવા અને આરોપી નંબર ૫ સાથેના તેના લગ્નના ૬ વર્ષ પછી તેને સળગાવીને તેનું મૃત્યુ નિપજાવવા બદલ કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. અભિયોજન પક્ષ મુજબ, લગ્ન પછી આરોપીઓ તેને ત્રાસ આપતા હતા અને દહેજની માંગણી કરતા હતા. ઘટનાની તારીખના ચાર મહિના પહેલાં આરોપીઓએ દહેજની માંગણી કરી હતી અને માંગણી પૂરી ન કરવા બદલ તેણીને માર મારવામાં આવ્યો હતો અને ૪ દિવસ સુધી રૂમમાં પૂરી રાખવામાં આવી હતી જ્યાંથી તે ભાગી છૂટી હતી અને પોલીસમાં ફરિયાદ નોંધાવી હતી, જેમાં આરોપી નંબર ૪ અને ૫, તેના સસરા અને પતિએ માફી માંગી હતી અને તે તેના પાછી સાસરે આવી હતી. તેના ચાર મહિના પછી આરોપી ૧, ૨ અને ૩ એ આરોપી ૪ અને ૫ ની ગેરહાજરીમાં તેને સળગાવી દીધી હતી. પડોશીઓમાંથી એક દ્વારા ઘટના વિશે જાણ કરવામાં આવતા તેણીની બહેન અને માતા દ્વારા તેણીને ઘાયલ હાલતમાં હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવી હતી. તપાસ દરમિયાન પોલીસ અધિકારીએ તેણીનું નિવેદન નોંધ્યું હતું કે પૂરતા દહેજના અભાવે

આરોપીઓ દ્વારા તેણીને ત્રાસ આપવામાં આવતો હતો અને ત્રણ આરોપીઓએ તેને સળગાવી દીધી હતી. ત્યારબાદ તેણી ઈજાઓથી મૃત્યુ પામી હતી.

ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાઓ-બે આરોપીઓને કલમ ૩૦૪-બી આઈપીસી હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા હતા જ્યારે તેમને અન્ય આરોપોમાંથી મુક્ત કર્યા હતા અને અન્ય ૩ આરોપીઓને તમામ આરોપોમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને હાઈકોર્ટ દ્વારા માન્ય રાખવામાં આવ્યો હતો.

આ કોર્ટમાં અપીલમાં, અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે આ જોગવાઈ હેઠળ અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવા માટે કલમ ૩૦૪-બી ની જરૂરિયાતો યોગ્ય રીતે સાબિત થઈ નથી.

અપીલ ફગાવતા, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

૧. આઈપીસીની કલમ ૩૦૪-બી લાગુ કરવા માટે, કોર્ટે સંતુષ્ટ થવું જોઈએ કે (i) સ્ત્રીનું મૃત્યુ દાઝવાથી અથવા શારીરિક ઈજાને કારણે અથવા સામાન્ય સંજોગો સિવાય અન્ય રીતે થયું હોવું જોઈએ; (ii) આપું મૃત્યુ તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર થયું હોવું જોઈએ; (iii) તેના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલાં, સ્ત્રીને તેના પતિ અથવા તેના પતિના સંબંધીઓ દ્વારા ફૂરતા અથવા પજવણીનો ભોગ બનાવવામાં આવી હોવી જોઈએ; (iv) આવી ફૂરતા અથવા પજવણી દહેજની માંગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં હોવી જોઈએ; અને (v) આવી ફૂરતા અથવા પજવણી સ્ત્રીને તેના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલાં કરવામાં આવી હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું છે જેનો અર્થ સમયની દ્રષ્ટિએ નિકટતા છે અને સમય અને સુસંગતતાની દ્રષ્ટિએ ખૂબ દૂરની કે જૂની નથી. ધારાસભાએ ભારતીય પુરાવા

અધિનિયમ, ૧૮૭૨ માં કલમ ૧૧૩-બી દાખલ કરીને દહેજ મૃત્યુ અંગે કાનૂની ધારણા ઘડવાની કાળજી પણ લીધી છે કે જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે શું કોઈ વ્યક્તિએ સ્ત્રીનું દહેજ મૃત્યુ નિપજાવ્યું છે અને તે દર્શાવવામાં આવે છે કે તેના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલાં આવી સ્ત્રીને તે વ્યક્તિ દ્વારા દહેજની કોઈપણ માંગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં ફૂરતા અથવા પજવણીનો ભોગ બનાવવામાં આવી હતી, તો કોર્ટ માની લેશે કે આવી વ્યક્તિએ દહેજ મૃત્યુ નિપજાવ્યું હતું. આ કેસમાં રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પુષ્કળ રીતે સાબિત કરે છે કે તેના અકુદરતી મૃત્યુના થોડા સમય પહેલાં, જે તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર થયું હતું, તેણીને દહેજની માંગણી માટે અને તેના સંબંધમાં ફૂરતા અને પજવણીનો ભોગ બનાવવામાં આવી હતી અને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલી હકીકતો દહેજની માંગ સંબંધિત ફૂરતાની અસર અને સંબંધિત મૃત્યુ વચ્ચે નિકટવર્તી અને જીવંત j જોડાણ ના અસ્તિત્વને વધુ સાબિત કરે છે. 'થોડા સમય પહેલાં' અભિવ્યક્તિ એ એક સાપેક્ષ શબ્દ છે જેને દરેક કેસના વિશિષ્ટ સંજોગોના સંદર્ભમાં અર્થઘટન કરવાની જરૂર છે અને કોઈ પણ સમય મર્યાદા નક્કી કરીને સાર્વત્રિક ઉપયોગના કોઈ કઠોર અને ઝડપી નિયમો બનાવી શકાય નહીં. [૮૫૨-એ-ઈ]

૨. ફોજદારી કાયદા (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૮૩ દ્વારા લાવવામાં આવેલા 'દહેજ' શબ્દની વિસ્તૃત વ્યાખ્યા અને અર્થને ધ્યાનમાં લેતા, લગ્ન સમયે અથવા તે પહેલાંના સમય સુધી તેને મર્યાદિત રાખતો અગાઉનો અર્થ લગ્ન પછીના સમયગાળા સુધી પણ લંબાવવામાં આવ્યો છે અને તેને ગુના તરીકે

શિક્ષાપાત્ર બનાવવા માટે આવા દહેજની ચુકવણી માટે કોઈ કરાર હોવાનું દર્શાવવાની જરૂર નથી. [૮૫૨-એચ]

પવન કુમાર અને અન્ય વિ. હરિયાણા રાજ્ય, [૧૯૯૮] ૩ એસસીસી ૩૦૯, પર આધાર રાખ્યો.

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:

ફોજદારી અપીલ નંબર ૮૪૬/૧૯૯૭.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૬.૧૧.૧૯૯૬ ના ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૮૦-એસબી ઓફ ૧૯૯૫ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

અપીલકર્તાઓ માટે અનિલ કુમાર ઝા અને બિનોય કુમાર દાસ.

પ્રતિવાદી માટે વિનય કુમાર ગર્ગ.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

જે. ડી. રાજુ, . ઉપરોક્ત અપીલ પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૮૦-એસબી ઓફ ૧૯૯૫ માં તારીખ ૨૬.૧૧.૧૯૯૬ ના નિર્ણય સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જે હેઠળ અપીલકર્તાઓની આઈપીસીની કલમ ૩૦૪-બી હેઠળની સજા અને સાત વર્ષની

સખત કેદની સજા, રૂ. ૧,૦૦૦ ના દંડની ચુકવણી ઉપરાંત, પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. પ્રોસિક્યુશનનો કેસ એવો હતો કે મૃતક સત્યવતીના લગ્ન એ-પ, કુલદીપ સાથે, ઘટનાની તારીખના લગભગ છ વર્ષ પહેલાં થયા હતા; કે તેઓ રોહતક ખાતે રહેવા લાગ્યા, એટલે કે તેના પતિના ઘરે, જે પોતે તેના પિતા એ-જ, પુરણ મલ અને અન્ય લોકો સાથે સંયુક્ત પરિવારમાં રહેતો હતો; કે તમામ આરોપીઓએ મૃતકને વધુ દહેજની લાલચમાં હેરાન અને ત્રાસ આપવાનું શરૂ કર્યું અને ત્રાસ આપવાની રીતમાં શારીરિક મારપીટનો પણ સમાવેશ થતો હતો. લગ્નના લગભગ દોઢ વર્ષ પછી, મૃતકે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો અને જોકે તેના પિયર પક્ષે કેટલીક ભેટો લાવી હતી, આરોપીઓ તેની ગુણવત્તા અને જથ્થા બંનેના સંદર્ભમાં સંતુષ્ટ ન હતા અને તેના પર પણ તેઓએ મૃતક સત્યવતીને ત્રાસ આપ્યો હતો. ૨૭.૭.૧૯૯૩ ના રોજ, સત્યાવતી ની મૃત્યુના લગભગ ચાર મહિના પહેલા, વધુ દહેજ તરીકે રૂ. ૨૦,૦૦૦ ની રકમની માંગણી કરવામાં આવી હતી. અને માંગણી પૂરી ન કરવા બદલ, મૃતકને માત્ર શારીરિક રીતે મારપીટ કરીને ત્રાસ આપવામાં આવ્યો ન હતો પરંતુ તેને ચાર દિવસ સુધી એક રૂમમાં પૂરી દેવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે જ્યાંથી તે ભાગી છૂટવામાં સફળ રહી અને તે જ જગ્યાએ તેની બહેન કૃષ્ણાના ઘરે પહોંચી. ત્યારબાદ, બહેનોએ તેમની માતા મિશરી દેવીને બોલાવી અને ડેપ્યુટી કમિશનર મારફતે પોલીસમાં એક્ટિવિટી-પીઓ માં લેખિત ફરિયાદ નોંધાવી હોવાનું કહેવાય છે અને તે ફરિયાદ પર મૃતકના પતિ અને સસરાની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને પોલીસ સ્ટેશન લઈ જવામાં આવ્યા હતા. તે બંનેએ ફરિયાદ પક્ષની માફી માંગી

હોવાનું કહેવાય છે અને ત્યારબાદ સમાધાન થયું હોવાનું કહેવાય છે અને તેને એકિઝબિટ-પીઓ/૧ તરીકે લેખિતમાં લેવામાં આવ્યું હતું, જે પોલીસ અધિકારી દ્વારા એકિઝબિટ-પીઓ/૨ માં પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ મૃતકને તેના સાસરે પાછી લાવવામાં આવી હતી. તેના લગભગ ચાર મહિના પછી ૧૬.૧૧.૧૯૯૩ ના રોજ સવારે લગભગ ૧૦.૩૦ વાગ્યે જ્યારે પતિ કુલદીપ અને સસરા પુરણ મલ બહાર હતા, ત્યારે એ-૧, તેની સાસુ વિદ્યા દેવીએ મૃતકને પાછળથી તેના હાથ પકડી લીધા અને વિદ્યા દેવીની પુત્રી મીના દેવીએ મૃતક પર ધાસતેલ છાંટ્યું અને પછી એ-૨, એ-૧ અને એ-૪ જેનું નામ હરીશ કુમારે તેને સળગાવી દીધી. તેણીને આગ લાગ્યા પછી, તેના હાથ છોડાવી દેવામાં આવ્યા હતા જેના પર તેણી પાણીની ટાંકીમાં ફૂદી પડી હોવાનું કહેવાય છે અને બૂમાબૂમ કરી હતી જેનાથી સામે રહેતા પડોશી કલાવતી જે બનાવ નજરે જોનાર સાહેદ છે હતી, જેમાં વિદ્યા દેવી દ્વારા હાથ પકડવા, મીના દેવી દ્વારા કેરોસીન છાંટવું અને હરીશ દ્વારા સળગાવવાનો સમાવેશ થાય છે. ત્યારબાદ, તે ત્રણેય આરોપીઓએ તેને પાણીની ટાંકીમાંથી બહાર કાઢી અને પલંગ પર સુવડાવી હોવાનું કહેવાય છે અને જણાવ્યું હતું કે કોઈ સારવાર આપવામાં આવશે નહીં અને તે સામાન્ય રીતે દાઝી જવાથી મૃત્યુ પામશે. તે તબક્કે, પડોશી કલાવતી સત્યવતી ની બહેન કૃષ્ણા પાસે, જે ડેપ્યુટી કમિશનરની ઓફિસમાં, ગયેલ હતી જ્યાં કૃષ્ણા કામ કરતી હતી અને તેણી તેની માતા મિસરી દેવીને જીંદગી લાવી હતી અને ત્યારબાદ મિસરી દેવી ઈજાગ્રસ્તને મેડિકલ કોલેજ અને હોસ્પિટલ, રોહતક લઈ ગઈ હોવાનું કહેવાય છે.

મેડિકલ ઓફિસરે સત્યવતીને દાઝી ગયેલા કેસ તરીકે હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવાની જાણ પોલીસ સ્ટેશનને મોકલી હોવાનું કહેવાય છે અને જ્યારે પોલીસ અધિકારી જરૂરી માહિતી એકત્રિત કર્યા પછી હોસ્પિટલ ગયા ત્યારે તેણીની સારવાર કરતા મેડિકલ ઓફિસરે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે તે નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય નથી અને જ્યારે સાંજે પોલીસ અધિકારીએ લેખિત વિનંતી એક્ઝિબિટ-પીસી સાથે ફરીથી ડોક્ટરનો સંપર્ક કર્યો, ત્યારે તેમણે તેમનો અભિપ્રાય મેળવ્યો અને તેણીને નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય જાહેર કરવામાં આવી. જ્યારે પોલીસ અધિકારીએ ઇજાગ્રસ્તના મૃત્યુ પૂર્વેના નિવેદનને રેકૉર્ડ કરવા માટે મેજિસ્ટ્રેટનો સંપર્ક કર્યો, ત્યારે મેજિસ્ટ્રેટે એમ કહીને ના પાડી દીધી હતી કે પોલીસ અધિકારીએ પહેલા કેસ નોંધવો જ જોઈએ અને તે તબક્કે પોલીસ અધિકારીએ ઇજાગ્રસ્ત સત્યવતીનો સંપર્ક કર્યો અને તપાસ દરમિયાન નિવેદન એક્ઝિબિટ-પીડી નોંધ્યું કે તમામ પાંચ આરોપીઓ તેને વધુ દહેજની લાલચમાં હેરાન કરી રહ્યા હતા અને ઉપર જણાવેલ ત્રણ આરોપીઓએ તેને સળગાવી દીધી હતી. પીડિતાનું આખરે ૨૦.૧૧.૧૯૯૩ ના રોજ સવારે ૧૧.૩૦ વાગ્યે મૃત્યુ થયું હતું. એફઆઈઆર, નિવેદન રેકૉર્ડિંગ, ઘટનાસ્થળનું નિરીક્ષણ, ઇન્કવેસ્ટ અને પોસ્ટમોર્ટમ અને મેડિકો લીગલ મંતવ્ય મેળવવા જેવી તપાસની ઔપચારિકતાઓ પૂર્ણ કર્યા પછી, ઉપર જણાવેલ પાંચ આરોપીઓ પર કલમ ૪૮૮-એ, ૩૦૪-બી, ૩૦૨ સહવાંચતા આઈપીસીની કલમ ૩૪ હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ફરીયાદ પક્ષ ના કેસના સમર્થનમાં, લગભગ ૧૪

સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે, જેમાં તપાસ અધિકારીઓ, પીડબ્લ્યુ-૧૧ જેણે ઘટનાના પ્રત્યક્ષ સાક્ષી હોવાનો દાવો કર્યો હતો, પીડબ્લ્યુ-૧૩ પીડિતાની માતા, તેની સારવાર કરનારા ડોક્ટરો અને પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર ડોક્ટરનો સમાવેશ થાય છે. બચાવ પક્ષ માટે, સીઆર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓની તપાસ ઉપરાંત બે સાક્ષીઓની તપાસમા આવેલ હતા , અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેતા, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે ૧૯૯૪ ના સેશન્સ કેસ નંબર ૧૫ માં તારીખ ૯.૨.૧૯૯૫ ના તેમના ચુકાદા દ્વારા અપીલકર્તાઓને કલમ ૩૦૪-બી આઈપીસી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા, એવા મત પર કે તેમની સામે પ્રત્યક્ષ અને નોંધપાત્ર પુરાવા હતા જોકે અન્ય ગુનાઓના સંદર્ભમાં આ આરોપીઓ અને બાકીના ત્રણ આરોપીઓને તમામ ગુનાઓમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા ન હતા. તપાસ અધિકારી દ્વારા નોંધાયેલા મૃત્યુ પૂર્વેના નિવેદનની સત્યતા અને માન્યતા સામેના પડકારને પણ વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે ફગાવી દીધો હતો.

નારાજ થઈને, અપીલકર્તાઓએ અપીલમાં મામલો આગળ વધાર્યો અને ઉપર નોંધ્યું છે તેમ, હાઈકોર્ટે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા નોંધાયેલ દોષિત ઠેરવવા અને સજાને માન્ય રાખી.

અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન વકીલે જોરશોરથી દલીલ કરી હતી, જ્યારે નીચેની અદાલતો સમક્ષ લીધેલા વલણને પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો કે કલાવતી

નામની પડોશી, જેણે ઘટનાના પ્રત્યક્ષ સાક્ષી હોવાનો દાવો કર્યો હતો, તે ઘટના સમયે ઘટનાસ્થળે હાજર હોવાનું માની શકાય નહીં અને રેકૉર્ડ પરની અન્ય સામગ્રી આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે પૂરતી નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અન્ય આરોપીઓના નિર્દોષ છુટકારાના પ્રકાશમાં, અપીલકર્તાઓના કેસની વિચારણા કરતી વખતે પણ પ્રશંસાના સમાન ધોરણો અને માપદંડો લંબાવવા જોઈએ અને તેઓને પણ નિર્દોષ જાહેર કરવા જોઈએ. મૃત્યુ પૂર્વેના નિવેદન એક્ઝિઝિટ-પીડી પર હુમલો કરતા, જે ખરેખર દર્દીની સારવાર કરતા મેડિકલ ઓફિસરની હાજરીમાં ૧૭.૧૧.૧૯૯૩ ના રોજ પોલીસ અધિકારી દ્વારા નોંધાયેલ મૃતકનું નિવેદન હતું, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે દાઝવાની પ્રકૃતિ અને હદને ધ્યાનમાં લેતા મૃતક નિવેદન આપવા અથવા તેના પર સહી કરવા માટે યોગ્ય સ્થિતિમાં હોઈ શકે નહીં અને કોઈ પણ સંજોગોમાં કહેવાતું નિવેદન ડોક્ટરની હાજરીમાં રેકૉર્ડ કરવામાં આવ્યું હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. નિવેદનની પ્રમાણિકતાને એ આધારે પણ પડકારવામાં આવી હતી કે તે બનાવટી નિવેદન હતું અને સામાન્ય રીતે આપવામાં આવેલ ન હતું અને તેના પર કોઈ ભરોસો મૂકી શકાય નહીં. અપીલકર્તાઓ વતી વધુ રજૂઆત એવી હતી કે કાયદાની ઉક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવા માટે કલમ ૩૦૪-બી ની જરૂરિયાતો યોગ્ય રીતે સાબિત થઈ નથી. તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદી-રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે નીચેની અદાલતોના ન્યાયાધીશોના તર્કને અપનાવીને નીચેની અદાલતોના ચુકાદાઓને ઉચિત ઠેરવ્યા હતા.

અમે બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતો પર ધ્યાનપૂર્વક વિચાર કર્યો છે. અમારા મતે, અપીલકર્તાઓ સિવાય અન્ય આરોપીઓનો તેમની સામે કોઈ પ્રત્યક્ષ અને નોંધપાત્ર પુરાવાની ગેરહાજરીના આધારે નિર્દોષ છુટકારો, અપીલકર્તાઓના નિર્દોષ છુટકારા માટેના કેસને રજૂ કરવાના આધાર તરીકે લઈ શકાય નહીં જેમની સામે અને તેમના દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા વિશે પુષ્કળ સામગ્રી હતી જે જોવામાં આવી હતી, વિશ્લેષણ કરવામાં આવી હતી અને આખરે અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. પક્ષકારો વચ્ચેના વણસેલા સંબંધો અને મૃતકને વધુ દહેજ ન લાવવા માટે અને મૃતક પર કરવામાં આવેલી માંગણીઓનું પાલન ન કરવા માટેની હેરાનગતિ પણ પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદના સ્વરૂપમાં નિર્વિવાદ સામગ્રીના આધારે પૂરતી સાબિત થઈ છે તેમજ સમાધાન જે પુરણ મલ, બિમલા (મૃતકના સાસરાના સભ્યો) કૃષ્ણા, વિદ્યા દેવી તેમજ ઓમ પ્રકાશ, જગદંબા, રઘબીર સિંહ, પવન કુમાર, ભૂપિંદર કુમાર દ્વારા પણ સહી કરવામાં આવ્યું હતું અને પોલીસ અધિકારી દ્વારા પણ પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું. જ્યાં સુધી મૃત્યુ પૂર્વેના નિવેદનને પડકારવામાં આવ્યો છે, જોકે તેમાં કોઈ શંકા નથી કે સંબંધિત પોલીસ અધિકારી દ્વારા, પીડબ્લ્યુ-૩, ડો. કિશન કુમારની સાક્ષી, જેમણે માત્ર એવો જ અભિપ્રાય આપ્યો ન હતો કે મૃતક નિવેદન આપવા માટે સ્વસ્થ માનસિક પરિસ્થિતિમાં હતી પરંતુ જ્યારે નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું ત્યારે હાજર હતા અને મૃતક સત્યાવતી દ્વારા તે નિવેદન તેની સચ્ચાઈના પ્રતીક તરીકે સહી કરવામાં આવ્યું હતું તે તેને વિશ્વસનીયતા આપે છે અને પરિણામે આરોપી-અપીલકર્તાઓની સંડોવણી અને

મૃતકને મારી નાખવામાં તેમના દ્વારા ભજવવામાં આવેલી સંબંધિત ભૂમિકા, નક્કર અને પૂરતી સામગ્રી દ્વારા મજબૂત રીતે સ્થાપિત રહે છે અને આ સંદર્ભમાં બંને નીચેની અદાલતો દ્વારા સમાંતર રીતે આપવામાં આવેલા તારણોમાં કોઈ ખામી જણાતી નથી કે જેથી અમારે દખલ કરવાની જરૂર પડે.

હાથ પરના કેસમાં આઈપીસીની કલમ ૩૦૪-બી ના વ્યાપ અને ઉપયોગીતા અંગે અને સ્થાપિત થયેલી હકીકતો અંગે જે દલીલ કરવામાં આવી છે, તે જોઈ શકાય છે કે આઈપીસીની કલમ ૩૦૪-બી મુખ્યત્વે દાઝવાથી અને શારીરિક ઈજાથી અથવા સામાન્ય સંજોગો સિવાય અન્ય રીતે થતા દહેજ મૃત્યુના વધતા જતા જોખમને ધ્યાનમાં રાખીને અને તેને અસરકારક રીતે લડવા માટે અસ્તિત્વમાં રહેલી કાયદાની જોગવાઈઓની અપૂરતીતાને કારણે દાખલ કરવામાં આવી હતી. હાલની કાયદાની જોગવાઈઓ તેમને અસરકારક રીતે લડવા માટે અને દહેજ મૃત્યુના જોખમને મજબૂત હાથે અંકુશમાં લેવાના ઉમદા ઉદ્દેશ્ય સાથે પાછા. આઈપીસીની કલમ ૩૦૪-બી લાગુ કરવા માટે, કોર્ટે સંતુષ્ટ થવું જોઈએ કે (i) સ્ત્રીનું મૃત્યુ દાઝવાથી અથવા શારીરિક ઈજાને કારણે અથવા સામાન્ય સંજોગો સિવાય અન્ય રીતે થયું હોવું જોઈએ; (ii) આવું મૃત્યુ તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર થયું હોવું જોઈએ; (iii) તેના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલા, સ્ત્રીને તેના પતિ અથવા તેના પતિના સંબંધીઓ દ્વારા ફૂરતા અથવા પજવણીનો ભોગ બનાવવામાં આવી હોવી જોઈએ; (iv) આવી ફૂરતા અથવા પજવણી દહેજની માંગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં હોવી જોઈએ; અને (v) આવી ફૂરતા અથવા

પજવણી સ્ત્રીને તેના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલા કરવામાં આવી હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું છે જેનો અર્થ સમયની દ્રષ્ટિએ નિકટતા છે અને સમય અને સુસંગતતાની દ્રષ્ટિએ ખૂબ દૂરની કે જૂની નથી. ધારાસભાએ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ માં કલમ ૧૧૩-બી દાખલ કરીને દહેજ મૃત્યુ અંગે કાનૂની ધારણા ઘડવાની કાળજી પણ લીધી છે. ૧૧૩-બી કે જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે શું કોઈ વ્યક્તિએ સ્ત્રીનું દહેજ મૃત્યુ નિપજાવ્યું છે અને તે દર્શાવવામાં આવે છે કે તેના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલા આવી સ્ત્રીને તે વ્યક્તિ દ્વારા દહેજની કોઈપણ માંગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં ફૂરતા અથવા પજવણીનો ભોગ બનાવવામાં આવી હતી, તો કોર્ટ માની લેશે કે આવી વ્યક્તિએ દહેજ મૃત્યુ નિપજાવ્યું હતું. આ કેસમાં રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી ઉપર નોંધ્યા મુજબ પુષ્કળ રીતે સાબિત કરે છે કે તેના અકુદરતી મૃત્યુના થોડા સમય પહેલા, જે તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર થયું હતું, તેણીને દહેજની માંગણી માટે અને તેના સંબંધમાં ફૂરતા અને પજવણીનો ભોગ બનાવવામાં આવી હતી અને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલી હકીકતો દહેજની માંગ સંબંધિત ફૂરતાની અસર અને સંબંધિત મૃત્યુ વચ્ચે નિકટવર્તી અને જીવંત જોડાણ અસ્તિત્વને વધુ સાબિત કરે છે. 'થોડા સમય પહેલા' અભિવ્યક્તિ એ એક સાપેક્ષ શબ્દ છે જેને દરેક કેસના વિશિષ્ટ સંજોગોના સંદર્ભમાં અર્થઘટન કરવાની જરૂર છે અને કોઈ પણ સમય મર્યાદા નક્કી કરીને સાર્વત્રિક ઉપયોગના કોઈ કઠોર અને ઝડપી નિયમો બનાવી શકાય નહીં.

'દહેજ' શબ્દની પરિમિતિ શું છે તે આ કોર્ટ દ્વારા પવન કુમાર અને અન્ય વિ. હરિયાણા રાજ્ય ના કેસમાં હરિયાણા રાજ્ય, [૧૯૯૮] ૩ એસસીસી ૩૦૯ અને ફોજદારી કાયદા (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૮૩ (૧૯૮૩ નો સેન્ટ્રલ એક્ટ ૪૬) દ્વારા ૧૯.૧૧.૧૯૮૬ થી લાવવામાં આવેલા આ શબ્દની વિસ્તૃત વ્યાખ્યા અને અર્થને ધ્યાનમાં લેતા. ૧૯.૧૧.૧૯૮૬ લગ્ન સમયે કે તે પહેલાંના સમય સુધી સીમિત અગાઉનો અર્થ લગ્ન પછીના સમયગાળા સુધી પણ લંબાવવામાં આવ્યો હતો અને તેને ગુના તરીકે શિક્ષાપાત્ર બનાવવા માટે આવા દહેજની ચુકવણી માટેના કોઈપણ કરારને દર્શાવવાની જરૂર નથી. અપીલકર્તાઓ વતી તેનાથી વિપરીત કરવામાં આવેલી રજૂઆતને અમારા દ્વારા ગણતરીમાં લેવાની જરૂર નથી.

ઉપર જણાવેલ તમામ કારણોસર, અમને અપીલકર્તાઓની સજા સામેના પડકારમાં કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી અને સજા એટલી અતાર્કિક પણ કહી શકાય નહીં કે અમારે આ અપીલમાં દખલ કરવાની જરૂર પડે.

અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે.

અપીલ ફગાવવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.